

ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«УНІВЕРСИТЕТ КОРОЛЯ ДАНИЛА»
Факультет суспільних і прикладних наук
Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
для здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
на тему: «Культурна спадщина ЮНЕСКО, як фактор розвитку туризму
на Прикарпатті»

за освітньо-професійною програмою
«Економіка та організація туристичної діяльності»
спеціальності 242 Туризм

Студентки 4 курсу Тс-2019 групи

Тимофійчук Аліси Романівни

(прізвище, ім'я, по батькові)

Керівник Депутат М.М.

к. г. н. доцент

(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Національна шкала 3

Кількість балів: 6,9 оцінка: ECTS D

Члени комісії

[Підпис] Александрова Н.М.
(підпис) (прізвище та ініціали)

[Підпис] Осиповичук І.
(підпис) (прізвище та ініціали)

[Підпис] Басарев-Ковачук І.
(підпис) (прізвище та ініціали)

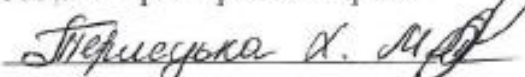
[Підпис] Мірач Л.М.
(підпис) (прізвище та ініціали)

[Підпис] Дельцов Н.А.
(підпис) (прізвище та ініціали)

ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«УНІВЕРСИТЕТ КОРОЛЯ ДАНИЛА»
Факультет суспільних і прикладних наук
Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи
Освітній ступінь: «бакалавр»
Спеціальність: 242 «Туризм»

ЗАТВЕРДЖУЮ

завідувач кафедри туризму та
готельно-ресторанної справи

« 08 » 02 2023 року

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ СТУДЕНТУ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Тимофійчук Аліса Романівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

Тема роботи «Культурна спадщина ЮНЕСКО як фактор розвитку туризму на території Прикарпаття»

Керівник роботи Депутат М.М.

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Затверджені наказом закладу вищої освіти від 11.11.2022 року №155/1-НВ

2. Строк подання студентом роботи 25.05.2023 року
3. Зміст кваліфікаційної роботи (перелік питань, які потрібно розробити):
 1. Сформулювати поняття «культурна спадщина» та «об'єкт культурної спадщини» як юридичних категорій.
 2. Проаналізувати досвід використання об'єктів світової спадщини ЮНЕСКО для розвитку країни.
 3. Дослідити об'єкти матеріальної культурної спадщини, що охороняється ЮНЕСКО на Прикарпатті.
 4. Оцінити перспективи використання об'єктів для культурної спадщини для розвитку регіону.
 5. Розробити рекомендації щодо використання об'єктів культурної спадщини Прикарпаття, які внесені до ЮНЕСКО для розвитку територіальних громад.
4. Дата видачі завдання 08.02.2023 року

Календарний план виконання роботи

№ н/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строки виконання етапів роботи	Примі
1	Визначення теми дипломної роботи	8 лютого	викон.
2	Визначення плану роботи та погодження з науковим керівником	25 лютого	викон.
3	Підбір та аналіз літературних джерел з теми кваліфікаційної роботи	17 березня	викон.
4	Підбір методів для проведення досліджень	березень	викон.
5	Написання розділу 1. Теоритичні основи затвердження та охорони культурної спадщини.	квітень	<i>вико</i>
6	Написання розділу 2. Дослідження об'єктів культурної спадщини, що перебувають під захистом ЮНЕСКО на Прикарпатті.	квітень	викон.
7	Написання розділу 3. Рекомендації щодо збереження та розвитку культурної спадщини на Прикарпатті.	травень	викон.
8	Підготовка текстового варіанту роботи для попереднього захисту на засіданні кафедри	27 травня	викон.
9	Обробка зауважень наукового керівника	30 травня	викон.
10	Представлення роботи для перевірки на академічну доброчесність	1 червня	<i>вико</i>
11	Представлення оформленої роботи на кафедру	10 червня	викон.
12	Написання відгуку наукового керівника	12 червня	викон.
13	Рецензування кваліфікаційної роботи	15 червня	викон.
14	Підготовка доповіді та презентації до роботи	15-22 червня	викон.
15	Захист кваліфікаційної роботи на засіданні ДЕК	23 червня	<i>вико</i>

Студент

(підпис)

Аліса ТИМОФІЙЧУК

(прізвище та ініціали)

Науковий керівник

(підпис)

Микола ДЕПУТАТ

(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Метою дослідження полягає у аналізі теоретичних та практичних проблем державного регулювання культурної спадщини.

В першому розділі розглянуто теоретичні основи збереження та охорони культурної спадщини Прикарпаття.

В другому розділі проведено дослідження об'єктів культурної спадщини, що перебувають під захистом ЮНЕСКО на Прикарпатті.

В третьому розділі представляє процес рекомендації, щодо збереження та розвитку культурної спадщини на Прикарпатті.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА, ОБ'ЄКТ, ТЕРИТОРІАЛЬНІ ГРОМАДИ.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ОХОРОНИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ПРИКАРПАТТЯ.....	4
1.1 Формування понять «культурна спадщина» та «об'єкт культурної спадщини» як юридичних категорій.....	4
1.2 Норми міжнародного та внутрішньодержавного права про охорону культурної спадщини в Україні та закордоном.....	9
1.3 Досвід використання об'єктів світової спадщини ЮНЕСКО для розвитку країни.....	13
Висновки до 1 розділу.....	23
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ОБ'ЄКТІВ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ, ЩО ПЕРЕБУВАЮТЬ ПІД ЗАХИСТОМ ЮНЕСКО НА ПРИКАРПАТТІ.....	24
2.1 Критерії внесення об'єктів до Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО	24
2.2 Класифікація та види об'єктів культурної спадщини в Прикарпатті.....	29
2.3 Аналіз об'єктів матеріальної культурної спадщини, що охороняються ЮНЕСКО на Прикарпатті.....	31
Висновки до 2 розділу.....	39
РОЗДІЛ 3. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ НА ПРИКАРПАТТІ.....	40
3.1 Перспективи використання об'єктів культурної спадщини для розвитку регіону.....	40
3.2 Рекомендація щодо використання об'єктів культурної спадщини Прикарпаття, які внесені до ЮНЕСКО для розвитку територіальних громад.....	44
Висновки до 3 розділу.....	45
ВИСНОВКИ.....	45
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	48
ДОДАТКИ.....	50

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Державно-правове регулювання у сфері охорони об'єктів культурної спадщини України - це особливе питання щодо ставлення до культурної спадщини, що має практичну та теоретичну важливість. Культура має найважливіше значення для людини, вона є опорою розвитку як для окремої особи, окремих груп, у тому числі малих, етнічних, так і для людства загалом.

Актуальність теми дослідження обумовлюється теоретичними та практичними проблемами державного регулювання культурної спадщини. Практичні проблеми виявляються під час регулювання нематеріальних об'єктів культурної спадщини України (фольклор, звичаї та традиції, інші елементи способу життя окремих народів). Робота є актуальною, оскільки показує масштабність проблем та необхідність встановлення взаємозв'язків між ними, необхідність пошуку шляхів по вдосконаленню їх регулювання.

Теоретичні проблеми полягають у дискусійному питанні про класифікацію об'єктів культурної спадщини. За загальним правилом сьогодні існує два основних види культурної спадщини – матеріальні об'єкти та нематеріальні об'єкти.

Об'єкт дослідження - пам'ятки культурної спадщини Прикарпаття що занесені до світової спадщини ЮНЕСКО

Предметом дослідження – використання культурної спадщини Прикарпаття для розвитку туризму в регіоні

Методологічну основу дослідження склали загальнонаукові методи: діалектико-матеріалістичний метод пізнання, принципи вивчення соціальних явищ у теоретичному взаємозв'язку та взаємообумовленості, системний, порівняльно-правовий, історичний, формально-логічний, програмно-цільовий методи, а також аналіз, синтез, узагальнення, тлумачення, класифікація, індукція та дедукція.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ОХОРОНИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ПРИКАРПАТТЯ

1.1 Формування понять «культурна спадщина» та «об'єкт культурної спадщини» як юридичних категорій

На планеті Земля існує велика кількість різноманітних об'єктів природної та культурної спадщини. Перші створені самою природою, другі - людиною. Однак і тим, і іншим необхідна ефективна охорона. Чітке розуміння об'єкта охорони можливо у рамках розробленої правової категорії. Усі неповторні об'єкти світової спадщини утворюють дві великі групи: природні та культурні. В рамках нашої роботи будуть розглянуті об'єкти культурного світу. Список таких об'єктів безперервно поповнюється та оновлюється. Для нових об'єктів гостро стоїть питання охорони, що перетинається з проблемою набуття та оформлення їхнього статусу.

Найбільш уразливими у плані безпеки є і нові локальні об'єкти культурної спадщини, субкультури, національної культури, регіонального значення. Загалом рівень безпеки великого масиву культурної спадщини країною залишається вкрай низьким. Найбільша увага дістається лише визнаним та значимим об'єктам культури. Поняття культурна спадщина багатопланове та багатовимірне, оскільки використовується у різних галузях. Однак можна виділити загальне у всіх визначеннях, і такою мірою для об'єктів культурної спадщини є цінність, шанування, ідентифікація з минулим.

Під культурною спадщиною було запропоновано розуміти «...віднесені до певного простору та часу типові та унікальні зразки багатьох сторін матеріальної та духовної діяльності населення». Глибоке наукове дослідження поняття «культурна спадщина» почалося на початку 70-х років ХХ століття. Його ініціаторами стали політики та фахівці у галузі

міжнародного права. Хоча, як вказує М.М. Богуславська, система міжнародно-правового забезпечення охорони культурної спадщини зародилася з підписання Пакту Реріха у Вашингтоні 15 квітня 1935 року, який надалі став відомим як Вашингтонський договір про охорону художніх та наукових установ та Історичних пам'яток.

Цю єдину угоду, прийняту до Другої світової війни, було покладено в основу Гаазької «Міжнародної конвенції про захист культурних цінностей у разі озброєного конфлікту» (1954 р.). Але у цих перших найважливіших документах був відсутній термін "культурна спадщина". Він з'явився лише 1972 року в Конвенції про охорону всесвітньої культурної та природної спадщини ЮНЕСКО.

В об'єктному складі «культурна спадщина» виділяють рухомі та нерухомі матеріальні об'єкти, а також нематеріальні об'єкти, які є частиною духовної культури, або поєднання матеріального та духовного. Моральні та естетичні норми різних народів існували в різні епохи історії та в різних умовах географії; особливості мови, норми та зразки поведінки; діалекти та говірки; національні звичаї та традиції, зумовлені географічними умовами проживання; історичні топоніми, фольклор, художні промисли та ремесла тощо. Культурна спадщина країни – найважливіша складова життєдіяльності кожного народу.

Крім того, розглядаючи цю тему важливо приділити увагу співвідношенню міжнародного та державного (внутрішньодержавного) правового регулювання в галузі культурної спадщини. Співвідношення міжнародно-правового регулювання та національно-правового в деяких випадках вирішується неоднозначно. Але саме сфера, що досліджується, є тим майданчиком, на основі якого можливе встановлення загальних цілей правового регулювання та досягнення соціально-корисних результатів, а також створення необхідних умов збереження об'єктів культурної спадщини. У рамках охорони культурної спадщини на території України є об'єкти, що забезпечуються захистом міжнародного співтовариства[1].

Державна охорона об'єктів культурної спадщини (пам'ятників історії та культури) є одним з головних завдань органів державної влади України та органів місцевого самоврядування [2]. Крім того, культурна спадщина регулюється і міжнародно-правовими актами та охороняється спеціальними організаціями. Так, існує спеціальний список, до якого внесено об'єкти, що підлягають охороні світової спільноти спільно з внутрішніми силами держави.

ЮНЕСКО – спеціалізована установа Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки та культури щодо збереження Світової спадщини. Її роль є виключно важливою. Ця організація склала список Світової спадщини ЮНЕСКО, до якого належать натуральні або створені людиною об'єкти, основними завданнями по відношенню до яких, на думку ЮНЕСКО, є їх збереження та масова доступність внаслідок важливої культурної, історичної або екологічної значимості. Станом на 2019 рік у Списку Всесвітньої спадщини - 1092 об'єкти, з яких 845 є культурними, 209 - природними та 38 – змішаними у 167 країнах-членах. У Конвенції ЮНЕСКО про охорону всесвітньої культурної та природної спадщини кожен об'єкт має власний ідентифікаційний номер [1].

Ця організація за участю відібраних експертів впливає на рішення щодо включення об'єктів до списку Світової спадщини і далі стежить за їх добробутом. Об'єкти Світової спадщини знаходяться під охороною міжнародного права.

"Статус об'єкта Світової спадщини" надає наступні переваги (для об'єктів природної спадщини):

- додаткова гарантія збереження та збереження унікальних природних комплексів;
- підвищує престиж територій, на яких розташовані об'єкт та його установи;
- сприяє просуванню перерахованих об'єктів та розвитку альтернативних видів природокористування (насамперед екотуризму);

- забезпечує першорядне значення у накопиченні джерел фінансування для збереження об'єктів світової культурної та природної спадщини, насамперед із Фонду Світової спадщини, підтримує повний контроль над незмінністю та цілісністю цих об'єктів. [3]

Країни, які мають на своїх територіях певні об'єкти Світової спадщини, несуть відповідальність за їхнє всебічне процвітання.

Як і у випадку з пам'ятниками, у формуванні культурного та історичного потенціалу української нації, культурні цінності, які зберігаються у колекціях музеїв, грають дуже серйозну роль. Приблизно 40% музеїв містять нерухомі пам'ятки історії та культури у своїй експозиції. Останнім часом колосальна увага світової спільноти приділяється охороні культури нематеріальної, що пояснюється запровадженням ЮНЕСКО нової номінації – пам'ятки нематеріальної культури. По-перше, це можуть бути найрізноманітніші культурні традиції різних народів - самобутні художні промисли, фольклор, побутові традиції, всілякі ритуали тощо. З об'єктів нашої держави в список надцінних видів нематеріальної спадщини були включено усну народну творчість та культурні традиції. Для присутності в цій номінації Україна має великий потенціал завдяки акценту на збереження багатьох ремесел, фольклорних традицій та інших проявів живої традиційної культури у різних куточках нашої країни.

Для збереження об'єктів культурної спадщини основним є їх державний облік. Тільки державний облік може юридично визнати той чи інший об'єкт спадщини пам'яткою історії та культури. У ході включення об'єкта до відповідного документа реєстраційного обліку юридичними наслідками є внесення його до системи заходів адміністративного характеру, спрямованих на збереження, та поширення на нього обмежень у сфері забезпечення та використання доступності.

Державна охорона та обмеження обороту пам'яток історії та культури може здійснюватись до їх офіційної реєстрації. Як правило, такі об'єкти називаються «виявленими». Такі об'єкти історико-культурної спадщини

вносяться до списку попереднього обліку та до моменту прийняття ними статусу підлягають охороні нарівні з пам'ятниками історії та культури. Також державна охорона здійснюється для тих об'єктів, які ще не отримали статус пам'ятника, але стосовно яких проводяться роботи з вивчення з метою надання такого статусу.

Україна вийшла на новий рівень охорони значимих та цінних об'єктів історії та культури, що сприяло збільшенню їхньої ролі у культурному розвитку населення. Іншими словами, наша держава прийняла міжнародні стандарти щодо збереження об'єктів, які відбивають розвиток людства.

Таким чином, культурна спадщина визнається найважливішою частиною життя кожної людини, яка проживає на території України. Те, що залишиться нашим предкам, без чого неможливо уявити культурний розвиток як окремо взятої особистості, так і нації в цілому. Більш того, десяткам воєн, які намагалися стерти безліч ознак культурної складової держав не вдалося і ніколи не вдасться повністю знищити найбільш значуще і головне в нашому світі - пам'ять. Багато поколінь з'явилися свідками створення, появи на нашій планеті подібних унікальних місць. Важливо не забувати про те, що унікальність полягає, насамперед, у неповторності. Навіть після численних реставрацій очевидна неможливість відтворення оригіналу. Таким чином, спадщина архітектурна, а тим більше природна - це об'єктивно і є найвищою цінністю, яка повинна забезпечуватися та захищатися державою, як основою конституційного устрою.

1.2 Норми міжнародного та внутрішньодержавного права про охорону культурної спадщини в Україні та закордоном

Охорона культурної спадщини має велику нормативно-правову базу, що складається з норм міжнародного та внутрішньодержавного права.

Зокрема, внутрішньодержавне право складається з різних законів, що регулюють ту чи іншу сферу суспільних відносин, що виникають внаслідок охорони об'єктів культурної спадщини. Також до нього належать відповідні підзаконні акти, стратегії, програми реалізації політики у сфері культурної спадщини.

Першочерговим нормативно-правовим актом у правовій системі України виступає – Конституція України.[10] Першочерговим завданням Конституції є забезпечення реалізації права кожному за допомогою гарантій, тобто «кожному гарантується свобода літературного, художнього, наукового, технічного та інших видів творчості, викладання. Інтелектуальна власність охороняється законом». І для повної комплектації конституційної норми, встановлюється також обов'язок громадян берегти пам'ятки історії та культури та піклуватися про збереження культурної спадщини.

Конституція визнає норми міжнародного права у галузі охорони культурної спадщини, зокрема на території України ратифіковано такі міжнародно-правові нормативні акти: Загальна Декларація прав людини. У ч. 1 ст. 27 зазначеного документа закріплюється, що «кожна людина має право вільно брати участь у культурному житті суспільства, насолоджуватися мистецтвом, брати участь у науковому прогресі та користуватися його благами» [11]. А ч. 2 ст. 27 встановлює «право на захист його моральних та матеріальних інтересів, є результатом наукових, літературних чи художніх праць» [12]. Інтерпретуючи зазначені норми, можемо виділити два основні його розуміння:

- По-перше, міжнародним актом закріплюються та забезпечуються культурні права;
- По-друге, у декларації зіставляються авторські права та культурні права.

В даному випадку, без жодного сумніву, об'єкти інтелектуальної власності можуть визнаватись об'єктом культурної спадщини, яка може визнаватись як всередині держави, так і в міжнародному співтоваристві.

В даному випадку необхідно посилатися на усталену практику застосування норм міжнародного права. Критику у реалізації культурних прав та збереження об'єктів культурної спадщини вказав у своєму дослідженні викладач школи Брунельського університету Поліменопуло Є. «Культурна спадщина корінних народів та її художній вираз: локалізація прав інтелектуальної власності та вимоги ЮНЕСКО» [12].

У своїй роботі автор виділяє проблему перетворення культурної спадщини у товар через тісний взаємозв'язок ЮНЕСКО, Всесвітньої організації інтелектуальної власності та Світової торгової організації. Дослідник вказує на фінансову вигоду, яку отримали корінні американці, продаючи об'єкти індійського прикладного мистецтва – глиняний посуд, голки дикобраза, музичні інструменти, прикраси та ін. Разом з тим, на даний момент ця практика в Нью-Мехіко приносить багатомільйонні прибутки. У рамках міжнародно-правового регулювання, дана практика має обмежену легалізацію, оскільки, перш за все, необхідно запросити у корінних народів «вільну та поінформовану згоду». В іншому випадку виникає правопорушення, пов'язане із незаконним присвоєнням об'єктів культурної спадщини у приватну чи інтелектуальну власність інших осіб. У міжнародній правовій науці це називається "біопіратство". Також автор зазначає, що навіть якщо вищезгадану згоду було отримано у законний спосіб, то визначена несправедливість у дії осіб, які здійснюють зазначену комерційну діяльність існує, оскільки розподіл прибутку з урахуванням реальної вартості

предметів, що продаються, як правило, не відповідає справедливому розподілу. І через це, як зазначає, Поліменопуло Е. велика частина корінних народів світу живе в крайній бідності. Дискусії з питань перетворення культурних цінностей корінних народів у товар і з біопірацтва були викликані, перш за все, комерціалізацією традиційних знань корінних народів без їхньої згоди і часто без відповідної компенсації [2].

Таким чином, сьогодні існує потреба у належному міжнародно-правовому регулюванні культурних цінностей. Слід також враховувати момент історичного розвитку міжнародно-правових норм, що регулюють об'єкти культурної спадщини. Так, сьогодні популярна конструкція «трьох поколінь прав людини» Карела Васака [3]. За його моделлю існує три покоління прав людини – цивільні та політичні права; економічні, соціальні та культурні права; солідарні чи колективні права. Друге покоління прав людини мають три групи, де особливе місце посідають культурні права, оскільки вони гарантують духовний розвиток людини. Положення про культурні та соціальні права у міжнародне право було внесено, як це парадоксально не звучало, саме завдяки діям радянських влади [4]. В даному випадку мається на увазі Конституція СРСР 1936 року, яка відіграла велику роль у будівництві концепції прав та свобод людини та громадянина, зокрема, у сфері культурної спадщини. І на основі вищевикладеного 16 грудня 1966 року був прийнятий Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права. Країни, які підписали цей акт визнають, що «...ідеал вільної людської особистості, вільної від страху та потреби, може бути здійснено лише, якщо буде створено такі умови, за яких кожен може користуватися своїми економічними, соціальними та культурними правами, як і своїми цивільними і політичними правами» [5].

Зазначений документ є фундаментом регулювання суспільних відносин, пов'язаних із охороною культурної спадщини. Водночас, в основу охорони культурної спадщини закладено Декларацію принципів міжнародного культурного співробітництва, яка була прийнята трохи раніше

4 листопада 1966 [16]. У Декларації принципів міжнародного культурного співробітництва закріплюється статус та різновиди об'єктів культурної спадщини та культурні цінності. Стаття 5 закріплює між державами, такими, що визнають цей документ, обов'язок дотримуватися культурного права кожної людини, народу, держави.

На підставі вищезгаданих міжнародних договорів видаються відповідні конвенції щодо охорони об'єктів культурної спадщини. Найбільш популярною конвенцією є – Конвенція про охорону всесвітньої культурної та природної спадщини від 1972 року [17].

Проблема збереження культурної спадщини є самою глобальною у світі. Про це свідчать численні проведені конференції, наукові публікації, існування широких суспільних дебатів, формування громадських рухів із захисту культурної спадщини та прийняття нормативних документів на міжнародному рівні.

Сучасне міжнародне право включає величезну кількість міжнародно-правових актів, що регулюють діяльність держав у галузі охорони та збереження пам'яток культури. Наприклад, загальноприйняті норми захисту культурних цінностей містяться в Конвенції про захист культурних цінностей у разі озброєного конфлікту, прийнятої на Конференції ЮНЕСКО у 1954 році [7]. Це перша міжнародна угода, яка встановлює норми, передбачає захист культурних цінностей у разі озброєного конфлікту. Ухвалення такого акту є найбільшим кроком у розвитку міжнародного права у цій галузі.

Сьогодні у світі накопичено колосальний та безцінний досвід охорони культурної спадщини, яка заснована на історичних традиціях окремих держав. Культурна спадщина має стати гідним відображення сили, могутності та самобутності кожної країни. Вона несе в собі культурні та цивілізаційні коди нації; без них суспільство втрачає опору і коріння, без яких неможливий ніякий розвиток [9].

1.3 Досвід використання об'єктів світової спадщини ЮНЕСКО для розвитку країни

Конвенція про охорону Всесвітньої культурної та природної спадщини (Конвенція) представляє широкі можливості у правовому, інформаційному та економічному полі, зв'язки та контакти, що розвиваються та вдосконалюються понад три десятиліття. Статус об'єкта Світової спадщини сприяє отриманню цілої низки переваг, як у природоохоронному контексті, так і в плані всебічної підтримки територій, включених до Списку всесвітньої спадщини.

Основні переваги можна звести до наступного короткого переліку:

- Підвищення престижу територій та керуючих ними установ.
- Популяризація включених до списку об'єктів.
- Пріоритетність у залученні фінансових коштів для підтримки об'єктів Світової спадщини.
- Розвиток альтернативного природокористування (екологічного туризму, традиційних промислів тощо).
- Додаткові гарантії безпеки та цілісності унікальних природних комплексів.
- Організація моніторингу та контролю за станом безпеки природних об'єктів.

Очевидно, що міжнародне співтовариство і надалі надаватиме першочергову допомогу та всебічну підтримку тим територіям, які були визначені як найбільш значущі для охорони природи та збереження біорізноманіття. Саме такі території внаслідок ретельного відбору включені до Списку всесвітньої спадщини.

На 26 сесії Комітету всесвітньої спадщини у 2002 р. було прийнято Будапештську декларацію, яка запропонувала ключові стратегічні завдання для розвитку існуючих та встановлення нових партнерських відносин з

метою охорони та підтримки Світової спадщини. У тому ж році Центр всесвітньої спадщини висунув ініціативу "Партнерство задля збереження Світової спадщини" (Partnerships for Conservation - (PACT)).

Центром всесвітньої спадщини вже укладено або перебувають у фінальній стадії узгодження угоди з такими структурами: Світовим Банком, Американським Банком розвитку, UNDP-GEF (програма малих грантів), Французьким Агентством розвитку, Європейським Союзом, Японським Банком міжнародного співробітництва.

У листопаді 2002 р. у Венеції було оголошено такі партнерські угоди:

Тристороння домовленість між UNESCO-UNF-CI (Conservation international) на суму US\$15 млн. на проекти довгострокового збереження біорізноманіття.

FFI (Fauna and Flora International) заявила про свій намір співпрацювати з UNESCO і UNF у створенні Оперативного механізму у відповідь для запобігання загрози територіям Всесвітньої природної спадщини та у накопиченні початкового капіталу для створення Фонду. Бюджет пілотної фази проекту становив US\$1,8 млн.

Підписано угоду Центру всесвітньої спадщини з Фондом Гранд Серкл (Grand Circle Foundation) про виділення щорічно протягом 5 років US\$100,000 на підтримку вибраних територій Всесвітньої природної спадщини.

Досягнуто домовленості Центру всесвітньої спадщини з організацією "Екотуризм Австралія" (Ecotourism Australia) щодо розробки нових механізмів фінансування діяльності з охорони та збереження природних об'єктів Світової спадщини. Доходи від екологічного туризму на австралійських територіях природної спадщини будуть використані для підтримки природних об'єктів у менш розвинених країнах.

Угода про співпрацю між UNESCO та Європейським космічним Агентством (ESA) передбачає допомогу країнам, що розвиваються, у моніторингу стану збереження природних об'єктів, розташованих на їх

територіях. У 2003-2004 роках до цієї угоди приєдналися Національне космічне агентство Аргентини (CONAE), Канадське космічне агентство (CSA), Марокканський королівський Центр дистанційного зондування (Royal Centre for Remote Sensing).

У листопаді 2004 р. Німецький Фонд довкілля (German Environment Foundation) підтвердив фінансування проекту "Завдання управління та розвитку культурних ландшафтів Центральної та Східної Європи". На першу фазу проекту виділено US\$125,000.

У рамках співробітництва ЮНЕСКО та Голландського трастового Фонду (UNESCO/Netherlands Funds-in-Trust Cooperation) річна сума підтримки Світової спадщини складе US\$375,000 на період 2025-2028 років.

ЮНЕСКО та Італія 2 листопада 2004 р. підписали пакт про надання термінової допомоги у разі виникнення загроз об'єктам Світової спадщини. Італія готова надати групу швидкого реагування, організувати експертизу щодо оцінки збитків та розробити план дій.

Протягом 2003 р. знаменні зобов'язання були прийняті нафтовими та гірничодобувними компаніями:

Усі компанії - члени Міжнародної Ради з Гірської Промисловості та Металургії зобов'язуються припинити всі роботи на об'єктах Всесвітньої природної спадщини. Крім того, вони зроблять усі можливі кроки для запобігання впливу існуючих та запланованих проектів на збереження та цілісність територій Всесвітньої природної спадщини.

Група компаній Роял Датч/Шелл (The Royal Dutch /Shell Group of Companies) стала першою енергетичною групою, яка взяла на себе зобов'язання не розробляти газові та нафтові родовища, розташовані в межах об'єктів Світової спадщини.

Розпочато розвиток серії проектів з охорони об'єктів Світової спадщини спільно з Інститутом глобального моніторингу довкілля (Earthwatch Institute), Англія, включаючи роботу волонтерів та наукових фахівців на природних об'єктах, програми обміну досвідом.

Дублінський Університет (University college Dublin) відкрив навчальні курси з управління об'єктами Всесвітньої природної спадщини.

Новий проект співпраці International Corporate Wetland Restoration Partnership спільно з UNF, фондом Охорона природи (The Nature Conservancy) та корпорацією Жилетт (Gillette Corporation) спрямований на технічне сприяння територіям Всесвітньої природної спадщини.

Видавничий проект з Академічною групою видавництв США (U.S. based Scholastic Publishing group) передбачає створення атласу зі Світової спадщини для дітей.

Досягнуто домовленості з японською компанією All Nippon Airways (ANA) про публікацію статей з видання "Огляд Світової спадщини" (WH Review) у журналах ANA, що поширюються серед пасажирів авіакомпанії.

Досягнуто домовленості з компанією Хьюлетт-Пакард (Hewlett-Packard) про надання технічного сприяння Центру всесвітньої спадщини та популяризації Всесвітньої спадщини.

Спеціальне ювілейне видання журналу GEO цілком присвячене Світовій спадщині.

Фонд Світової спадщини. 1976 р. створено Фонд Всесвітньої спадщини. Істотна частина щорічного бюджету Фонду виділяється на міжнародне сприяння, яке надається за 5 основними напрямками: попереднє сприяння, невідкладна допомога, навчання, технічне сприяння, допомога у просвітницькій, інформаційній та рекламно-пропагандистській діяльності.

У період із 1978 по 2001 рр. Фонд Світової спадщини підтримав понад 1300 представлених проектів на загальну суму US\$26,400,000. Бюджет Фонду Світової спадщини у 2002-2003 роках становив US\$10,417,338, у 2004-2005 роках - US \$ 7,248,070. Більшість грантів, що виділяються, не перевищують US\$30,000, проте не поодинокі приклади одноразового фінансування проектів вартістю близько US\$100,000 (більше US\$130,000 було виділено в 2001 р. на сенегальський природний об'єкт Djoudj Bird Sanctuary). Лідерами за загальним обсягом отриманих коштів у період 1978-

2001 рр. є: Республіка Конго (близько US\$640,000), Танзанія (більше US\$900,000), Єгипет (близько US\$900,000), Непал (близько US\$750,000), Китай (близько US\$850,000), Болгарія (близько US\$380,000), Перу (близько US\$650,000), Бразилія (близько US\$950,000), Еквадор (понад US\$1 млн).

У 1997 р. Тед Тернер передав US\$1 млрд. на підтримку ООН. На ці кошти у січні 1998 р. було створено Фонд об'єднаних націй (UNF), який визначив дві пріоритетні програми у галузі охорони навколишнього середовища: біорізноманіття та кліматичні зміни. Території Світової спадщини були обрані ключовими територіями для фінансування програм з біорізноманіття. Таким чином, у період 1998-2004 років UNF виділив US\$32 млн. на підтримку територій Всесвітньої природної спадщини.

Проект зі скорочення впливу сторонніх (експансійних) видів на територію Світової спадщини "Галапагоські острови" був підтриманий глобальним екологічним Фондом (GEF) на суму US\$18 млн. додатково до фінансування UNF та Фонду Чарльза Дарвіна (CDF).

Об'єкт природної спадщини Sian Ka'an (Мексика) у 2001 р. був профінансований UNF-UNDP для підтримки корінного населення та пошуку альтернативних форм природокористування. Співфінансування проекту з боку GEF склало US\$3 млн. Ключовим аспектом проекту став пошук форм сталого економічного розвитку на територіях Світової спадщини. Надалі UNDP планує тиражувати досвід проекту для інших об'єктів Світової спадщини.

У лютому 2004 р. стартував трирічний проект "Збереження морських територій у східній тропічній Пацифіці". Проект фінансується UNF та Global Conservation Fund (Gordon and Betty Moore Foundation) на суму US\$3,135 млн. та розрахований на три роки.

Кожен проект UNF відповідає цілям та пріоритетам, визначеним Комітетом всесвітньої спадщини. Фінансований UNF проект "Підтримка нашої спадщини, моніторинг та управління для успішного розвитку територій Світової спадщини" спрямований на визначення моніторингової

структури з виявлення територій Світової спадщини, цінних з точки зору біорізноманіття.

У 1999 р. UNF та уряд Бельгії виділили US\$3,5 млн на програму порятунку 5 об'єктів Світової природної спадщини Демократичної Республіки Конго, що знаходились у зоні військового конфлікту. У 2004 р. уряди Бельгії та Японії спільно з міжнародними донорами та неурядовими організаціями виділили додатково US\$50 млн. на допомогу ДР Конго для відновлення територій Світової спадщини.

Статус не є заборонним механізмом, а альтернативою розвитку. Говорячи про подальшу долю територій Світової спадщини, необхідно брати до уваги, що короткостроковий економічний ефект від розвитку низки господарських проектів може бути значно вищим, ніж від розвитку народних промислів, екологічного туризму чи участі у Програмі партнерства для Світової спадщини. Проте, оцінюючи довгострокову перспективу, картина може виявитися прямо протилежною. До того ж у переважній більшості випадків промислового освоєння територія втрачає цілу низку своїх цінних якостей, що робить її непридатною для використання в рекреаційних, наукових, виховних та природоохоронних цілях.

З моменту ухвалення Генеральною конференцією ЮНЕСКО Конвенції про охорону всесвітньої культурної та природної спадщини пройшло вже понад 40 років; з кожним роком кількість об'єктів всесвітньої спадщини зростає: станом на 2023 рік Список всесвітньої спадщини включає 1092 об'єкти (845 – культурної спадщини, 209 – природної, 38 – змішаного типу) [1]. За період з 1972 до 2023 року також зросла щорічна кількість номінованих об'єктів. Для досягнення репрезентативності, збалансованості та достовірності Списку [2] з 2018 року було введено обмеження за кількістю номінацій, що розглядаються, на рік (45) і за кількістю номінованих об'єктів на рік від однієї держави-учасниці (1) [3]. Незважаючи на введені обмеження та збільшення вимог до номінаційної документації, тривалості та вартості процесу номінації, держави-учасниці Конвенції активно просувають об'єкти

спадщини до списку всесвітньої спадщини: найчастіше спостерігається своєрідна «черга» об'єктів культурного та природної спадщини на допуск до номінування, а збільшення кількості об'єктів, які мають статус Світової спадщини ЮНЕСКО стає пріоритетним напрямком довгострокової культурної політики [4]. Ця ситуація спостерігається і в Україні.

Включення об'єкта до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО має свої переваги і недоліки. Водночас дослідження, що стосуються питання впливу статусу об'єкта Світової спадщини у довгостроковій перспективі, неодноразово проводилися в галузі збереження та сталого розвитку конкретних об'єктів або конкретної категорії об'єктів [7]; виявлення певних аспектів (соціально-економічних, культурно-політичних) наслідків [9] включення до Списку всесвітньої спадщини в міжнародному масштабі [10] або на рівні будь-якої держави – учасниці Конвенції [11].

Серед виявлених переваг набуття статусу об'єкта всесвітньої спадщини необхідно відзначити насамперед розвиток та зміцнення співпраці між державними органами (державними, регіональними, місцевими), приватним сектором, НКО та місцевою спільнотою, що сприяє сталому розвитку об'єкта та його широкого оточення. Цей ефект досягається завдяки комплексному характеру номінаційного процесу, що вимагає скоординованої роботи державних органів з охорони пам'яток історії та культури; науково-дослідних установ; керуючих організацій; органів місцевого самоврядування та інших учасників.

Внаслідок включення об'єкта до списку всесвітньої спадщини стає можливим задоволення інтересів різних зацікавлених сторін, залучених до управління об'єктом та його широким оточенням. У більшості випадків примирення інтересів зацікавлених сторін відбувається на етапі підготовки номінаційного досьє: з 2015 року необхідний пакет документів для включення до Списку всесвітньої спадщини включає план управління об'єктом, який має відповідати принципу стратегічного планування основи участі зацікавлених сторін [3]. Для об'єктів, які набули статусу всесвітньої

спадщини до 2015 року, розробка та застосування планів управління є також обов'язковим. Це нововведення найчастіше створює умови для перегляду наявних конфліктів інтересів у сформованій системі управління об'єктом. Статус об'єкта всесвітньої спадщини також дає можливість національній науково-експертній та професійній спільноті транслювати свій досвід зі збереження та управління всесвітньою спадщиною на міжнародному рівні.

Безперечно, об'єкти всесвітньої спадщини мають пріоритет у фінансовому забезпеченні, у тому числі і у бюджетному (на державному та регіональному рівнях). Більше того, можливе залучення фінансування Фонду всесвітньої спадщини, який щорічно виділяє понад 4 млн. доларів для надання адресної допомоги об'єктам всесвітньої спадщини, при цьому пріоритет надається об'єктам, що піддаються загрозам [6]. Показовий приклад об'єкта «Культурний ландшафт та археологічні знахідки в долині Баміан» (2003, Афганістан). У 2001 році статуї Будди культурного ландшафту долини було зруйновано Талібаном. Як заходи у відповідь ЮНЕСКО виділило понад 4 млн. доларів на збереження культурного ландшафту. Примітно, що об'єкт також отримав приватне фінансування: близько 120 000 доларів пожертвували для розробки проекту 3D моделювання зруйнованих статуй, світлова проекція яких з'явилась у долині Баміан [7]. Активно функціонують інші фонди в партнерстві з ЮНЕСКО, включаючи Фонд «Кошти швидкого реагування», що надає гранти для підтримки об'єктів всесвітньої природної спадщини спільно з Центром всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, Фондом ООН та Фауна & Флора Інтернешнл [8].

Включення об'єкту спадщини до Списку всесвітньої спадщини відкриває доступ до глобальної системи ресурсів зі сталого розвитку та управління культурною та природною спадщиною. Система охоплює як тематичні періодичні видання, інформаційні ресурси та навчальні посібники, так і міжнародні курси та семінари з різних аспектів управління та сталого розвитку всесвітньої спадщини, адаптовані під регіональні та національні

контексти. З 2017 року на полях сесій Комітету всесвітньої спадщини проводиться щорічний міжнародний форум керуючих об'єктами всесвітньої спадщини, де відбувається формальний та неформальний обмін кращими практиками управління між практикуючими спеціалістами та експертами.

Водночас статус об'єкта всесвітньої спадщини дає можливість запрошення консультативних комісій на сам об'єкт для отримання оперативних рекомендацій [9].

Статус об'єкта всесвітньої спадщини, завдяки міжнародному брендуванню, сприяє розвитку стійкого туризму в його широкому оточенні за допомогою перенаправлення туристичних потоків з самого об'єкта на довколишні об'єкти спадщини національного та/або місцевого значення. На основі цієї переваги статусу об'єкта всесвітньої спадщини реалізовано спільну програму Центру всесвітньої спадщини та Генеральної дирекції ЄС з питань внутрішнього ринку, промисловості, підприємництва та МСП «Маршрути всесвітньої спадщини ЄС», у рамках якого було розроблено 4 тематичні маршрути, які об'єднують в єдину туристичну систему об'єкти всесвітньої спадщини з менш відомими європейськими об'єктами спадщини, місцевими креативними індустріями та елементами нематеріальної спадщини [10].

У рамках розвитку сталого туризму у широкому оточенні об'єкта всесвітньої спадщини формуються практики альтернативного природокористування, екологічного туризму, відродження народних промислів та стимулювання малого місцевого бізнесу. Статус об'єкта всесвітньої спадщини в деяких випадках може мати більш комплексний вплив на сам об'єкт та його широке оточення.

Тим не менш, необхідно враховувати, що набуття статусу об'єкта всесвітньої спадщини може порушити співвідношення між просуванням об'єкта та його збереженням: неконтрольовані туристичні потоки можуть завдати шкоди безпеці об'єкта за відсутності системи контролю та управління туристичними потоками, як це сталося на об'єкті «Венеція та її лагуна» (1987,

Італія) [13]. У цьому особливий інтерес представляє об'єкт всесвітньої спадщини «Ангкор» (1992, Камбоджа), чия система управління туристичними потоками (понад 12 мільйонів відвідувачів на рік) передбачає захист об'єкта та його широкого оточення за допомогою залучення місцевого співтовариства у сфері розвитку сталого туризму. Наприклад, одним із проектів, здійснених системою управління, стала розробка кодексу поведінки відвідувачів об'єкта супроводжуваними візуальними матеріалами спільно з місцевою спільнотою, релігійною спільнотою, відвідувачами, екскурсоводами та реставраторами, що дозволило врахувати інтереси всіх зацікавлених сторін [8].

Серед інших недоліків статусу об'єкта всесвітньої спадщини слід зазначити питання збереження об'єктів за умов військових конфліктів та терористичних загроз. Незважаючи на міжнародний захист, об'єкти спадщини продовжують зазнавати руйнації під час військових конфліктів міжнародного чи внутрішньодержавного характеру та після набуття статусу об'єкта всесвітньої спадщини. У деяких ситуаціях об'єкти всесвітньої культурної спадщини зазнають цілеспрямованого руйнування у вигляді особливого політичного чи релігійного значення, як це сталося з об'єктами «Старе місто в Халебі» (1986, Сирія), «Старе місто в Босре» (1980, Сирія), «Археологічні пам'ятки Пальміри» (1980, Сирія), «Історичне місто Томбукту» (1988, Малі) [5]. Руйнування даних об'єктів було мотивовано політичними та економічними мотивами терористичних груп. Дані трагічні події є свідченням феномена політизації всесвітньої спадщини при зростаючій неефективності міжнародних інструментів для збереження.

Таким чином, включення об'єкта спадщини до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО дозволяє затвердити значимість об'єкта у загальносвітовому масштабі. Ускладнення процесу номінування та встановлення нових обмежень за кількістю номінацій стимулюють ще більшу зацікавленість у просуванні національних об'єктів до Списку всесвітньої спадщини. Разом з тим, при виборі об'єктів для номінування

необхідно враховувати потенційний вплив статусу всесвітнього об'єкта спадщини на сам об'єкт та його широке оточення, яке найчастіше має комплексний та суперечливий характер, особливо у сфері розвитку туризму чи умовах військового конфлікту.

Висновки до 1 розділу

На планеті Земля існує велика кількість різноманітних об'єктів природної та культурної спадщини. Усі неповторні об'єкти світової спадщини утворюють дві великі групи: природні та культурні. Список таких об'єктів безперервно поповнюється та оновлюється. Для нових об'єктів гостро стоїть питання охорони, що перетинається з проблемою набуття та оформлення їхнього статусу.

Охорона культурної спадщини має велику нормативно-правову базу, що складається з норм міжнародного та внутрішньодержавного права.

Першочерговим нормативно-правовим актом у правовій системі України виступає – Конституція України.

Конвенція про охорону Всесвітньої культурної та природної спадщини (Конвенція) представляє широкі можливості у правовому, інформаційному та економічному полі. Статус об'єкта Світової спадщини сприяє отриманню цілої низки переваг, як у природоохоронному контексті, так і в плані всебічної підтримки територій, включених до Списку всесвітньої спадщини.

РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ОБ'ЄКТІВ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ, ЩО ПЕРЕБУВАЮТЬ ПІД ЗАХИСТОМ ЮНЕСКО НА ПРИКАРПАТТІ

2.1 Класифікація та види об'єктів культурної спадщини в Україні

Об'єкти культурної спадщини незалежно від форми власності відповідно до їх археологічної, естетичної, етнологічної, історичної, художньої, наукової чи художньої цінності підлягають реєстрації шляхом внесення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України (далі – Реєстр), що визначає їх правовий статус пам'яток культури, що охороняються державою. Об'єкти культурної спадщини вносяться до Реєстру за категоріями пам'яток національного чи місцевого значення, залежно від цінності об'єкта. Порядок визначення категорій пам'яток для внесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 27.12.2001 р. №1760. Із внесенням до Реєстру на об'єкт культурної спадщини, на всі його складові елементи поширюється правовий статус пам'ятника.[6]

Об'єкти культурної спадщини класифікуються за типами та видами:

1) за типами об'єкти культурної спадщини поділяються на:

споруди (твори) – твори архітектури та інженерного мистецтва, твори монументальної скульптури та монументального живопису, археологічні об'єкти, печери з наявними свідченнями життєдіяльності людини, будівлі чи приміщення в них, що зберегли автентичні свідчення про примітні історичні події, життя та діяльність відомих осіб;

комплекси (ансамблі) – топографічно визначена сукупність окремих чи поєднаних між собою об'єктів культурної спадщини;

визначні місця - зони або ландшафти, природно антропогенні твори, які донесли до нашого часу цінність з археологічної, естетичної,

етнологічної, історичної, архітектурної, художньої, наукової чи художньої точки зору.

2) за видами об'єкти культурної спадщини поділяються на: археологічні, історичні, об'єкти монументального мистецтва, об'єкти архітектури, об'єкти містобудування, об'єкти садово-паркового мистецтва, ландшафтні, об'єкти науки та техніки.[3]

Число різних видів об'єктів культурної спадщини. Станом на 01 січня 2020 р. в Україні на державному обліку було 143424 пам'ятки (національного та місцевого значення), з них: 69866 – пам'яток археології; 53456 – пам'яток історії; 2941 – пам'ятники монументального мистецтва; 16874 – пам'ятки архітектури та містобудування; 272 – пам'ятника садово-паркового мистецтва; 4 – ландшафтних; 11 - науки і техніки.

Об'єкти культурної спадщини заносяться до Реєстру за рішенням Кабінету Міністрів України щодо об'єктів національного значення або за рішенням центрального органу виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини щодо об'єктів місцевого значення.

У 2009 році, постановою Кабінету Міністрів України «Про внесення об'єктів культурної спадщини національного значення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України» від 03.09.09 р. № 928 до Реєстру внесено – 744 пам'ятки національного значення, з них: 264 пам'ятки історії, 428 пам'яток , 47 пам'яток монументального мистецтва, 4 пам'ятники науки та техніки та 1 ландшафтний пам'ятник.

Всім пам'ятникам у разі внесення до Реєстру надаються охоронні номери, які не можуть дублюватися.[3]

На кожний об'єкт культурної спадщини, що пропонується відповідним органом охорони культурної спадщини для внесення до Реєстру, складається облікова документація, що підлягає постійному зберіганню: облікова картка та паспорт об'єкта культурної спадщини. Облікова документація повинна містити найменування об'єкта культурної спадщини, відомості про його розташування, дату створення, первинне призначення, характер сучасного

використання, ступінь збереження, тип та вид об'єкта, наявність науково-проектної документації, а також стислий опис, фото загального виду, план, охоронний номер об'єкта, дату та номер рішення, відповідно до якого об'єкт взято на облік.

У незалежній Україні правову базу культурної сфери, зокрема – охорону культурної спадщини – було закладено Основами законодавства України про культуру, введеними в дію Постановою Верховної Ради України від 19.02.1992 р.

Згодом парламентом було прийнято низку законів, які окремо регламентували діяльність у музейній, архівній, бібліотечній сфері, у сфері охорони культурної спадщини: «Про основи містобудування» (1992 р.), «Про Національний архівний фонд та архівні установи» (1993 р.), «Про музеї та музейну справу» (1995 р.), «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей» (1999), «Про охорону культурної спадщини» (2000 р.), «Про охорону археологічної спадщини» (2004 р.), «Про Перелік пам'яток культурної спадщини, які не підлягають приватизації» (2008 р.).[7]

Конституцією України закріплено базові засади охорони культурної спадщини. Також окремі питання щодо охорони культурної спадщини регулюються іншими законодавчими актами: Цивільним кодексом України, Кодексом України про адміністративні правопорушення, Земельним кодексом України, Кримінальним кодексом України, Господарським кодексом України, законами України «Про природний заповідний фонд України», «Про архітектурну діяльність», «Про планування та забудову територій», «Про благоустрій населених пунктів», "Про основи містобудування", "Про Генеральну схему планування територій України", "Про інвестиційну діяльність", "Про оподаткування прибутку підприємств", "Про заставу", "Про іпотеку", "Про приватизацію державного житлового фонду", "Про оренду державного та комунального майна», «Про управління об'єктами державної власності», «Про поховання та похоронну справу».

Основним законодавчим актом сфери охорони культурної спадщини є Закон України "Про охорону культурної спадщини".[]

З метою реалізації державної політики та забезпечення управління у сфері охорони культурної спадщини протягом останніх років відповідно до цього Закону прийнято низку нормативно-правових документів, зокрема:

Список історичних населених місць України (міста та селища) (постанова Кабінету Міністрів від 26.07.2001 р. № 878). Цей список включає 401 місто та селище; Порядок визначення категорій пам'яток для внесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України (постанова Кабінету Міністрів від 27.12.2001 р. № 1760). Цей документ встановлює порядок внесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України та визначає критерії, яким мають відповідати об'єкти культурної спадщини для внесення до Реєстру за категоріями національного та місцевого значення;

Порядок визнання населеного місця історичним, затверджений ухвалою Кабінету Міністрів України від 03.06.06 № 909;

Перелік об'єктів культурної спадщини, що вносяться до Державного реєстру нерухомих пам'яток України, затверджений ухвалою Кабінету Міністрів України від 03.09.09 № 928 та інші нормативно-правові акти.

Для забезпечення питання вивезення та ввезення культурних цінностей прийнято низку нормативних документів: ЗУ «Про ратифікацію Угод про вивезення та ввезення культурних цінностей», постанови КМУ «Про затвердження Положення про Державний реєстр національного культурного надбання», «Про Порядок обліку, зберігання, оцінки конфіскованого та іншого майна, яке переходить у власність держави, та розпорядження ним», «Про невідкладні заходи щодо запобігання вивозу за межі України предметів національного культурного надбання», «Про затвердження зразка свідоцтва про право (тимчасового вивезення) культурних цінностей із території України», «Про затвердження Положення про Музейний фонд України».

На території зони відчуження та зони безумовного (обов'язкового) відселення, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, та в умовах виникнення інших надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру управління охороною культурної спадщини здійснюється Адміністрацією зони та центральним органом виконавчої влади з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи відповідно до Закону України «Про правовий режим території, яка зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи» та цього Закону.

Закон України «Про туризм» визначає загальні правові, організаційні та соціально-економічні засади реалізації державної політики України у галузі туризму та спрямований на забезпечення закріплених Конституцією України прав громадян на відпочинок, свободу пересування, охорону здоров'я, на безпечне для життя та здоров'я довкілля, задоволення духовних потреб та інших прав під час здійснення туристичних подорожей. Він встановлює принципи раціонального використання туристичних ресурсів та регулює відносини, пов'язані з організацією та здійсненням туризму на території України.[6]

Об'єкти культурної спадщини:

Культурна спадщина — частина матеріальної та духовної культури, створена минулими поколіннями, яка витримала випробування часом і передається поколінням як щось цінне і шановане.

Об'єкт культурної спадщини - місце, споруда (творіння), комплекс (ансамбль), їх частини, пов'язані з ними території або водні об'єкти, інші природні, природно антропогенні або створені людиною об'єкти незалежно від стану безпеки, які донесли до нашого часу цінність з антропологічною, археологічною, естетичною, етнографічною, історичною, науковою чи художньою точки зору та зберегли свою справжність;

Визначна пам'ятка - об'єкт культурної спадщини національного або місцевого значення, який занесений до Державного реєстру нерухомих пам'яток України;

Історичне населене місце - населене місце, яке зберегло повністю або частково історичний ареал і занесене до Списку історичних населених місць України. [7]

2.2 Критерії внесення об'єктів до Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО

Для включення до Списку Світової спадщини об'єкт повинен бути видатним світовим надбанням і відповідати принаймні одному з десяти критеріїв. Критерії роз'яснюються в "Посібнику з виконання Конвенції про охорону Світової спадщини", який, разом із Конвенцією, є головним робочим інструментом у застосуванні концепції Світової спадщини. Критерії регулярно переглядаються Комітетом Світової спадщини, щоб відобразити розвиток концепції Світової спадщини.[8]

До кінця 2022 року об'єкти Світової спадщини відбиралися на основі шести культурних та чотирьох природних критеріїв. Після ухвалення переглянутого "Посібника з виконання Конвенції про охорону Світової спадщини" з'явився єдиний перелік із десяти критеріїв.

Об'єкт, що висувається на включення в Список, повинен:

бути твором творчого генія людини;

відображати важливість взаємозв'язку людських цінностей, що існують протягом певного періоду часу або в межах певної культурної галузі, та розвитку архітектури чи технології, монументального мистецтва, містобудування чи ландшафтного планування;

бути унікальним або, щонайменше, винятковим свідченням культурної традиції чи цивілізації, яка існує чи зникла;

бути видатним зразком типу будівлі, архітектурного чи технологічного ансамблю чи ландшафту, що ілюструє важливий етап (етапи) історія людства;

бути видатним зразком традиційного людського поселення, землекористування або використання моря, характерного для тієї чи іншої культури (або культур), взаємодії між людиною та природним середовищем, особливо, якщо існує небезпека руйнування під впливом незворотних змін;

бути безпосередньо або значуще пов'язаним з подіями чи традиціями, ідеями чи віруваннями, творами літератури та мистецтва, що є видатним світовим надбанням. (На думку Комітету Світової спадщини, цей критерій переважно використовувати у поєднанні з іншими критеріями);

включати унікальні природні явища або території виняткової природної краси та естетичного значення;

бути видатними прикладами відображення основних етапів історії Землі, включаючи сліди стародавнього життя, значущі геологічні процеси, які продовжують відбуватися у розвитку форм земної поверхні, суттєві геоморфологічні або фізико-географічні особливості рельєфу;

являти собою визначні приклади важливих, що протікають і в даний час екологічних та біологічних процесів, що відбуваються в еволюції та розвитку наземних, прісноводних, прибережних та морських екосистем та угруповань рослин і тварин;

включати природні ареали найбільшої важливості та значення з точки зору збереження в них біологічного розмаїття, у тому числі ареали зникаючих видів, що представляють визначне світове надбання з точки зору науки та збереження природи.[1]

Також об'єкт повинен бути охоронятися, мати систему менеджменту, і задовольняти критеріям справжності та цілісності.

З 1992 року значні приклади взаємодії між людиною та природним середовищем стали визначатися терміном "культурний ландшафт".

2.3 Аналіз об'єктів матеріальної культурної спадщини, що охороняються ЮНЕСКО на Прикарпатті (Церква Святого Духа в Рогатині та церква Різдва Пресвятої Богородиці у Нижньому Вербіжі, Праліси, Традиція косівської мальованої кераміки)

Церква Святого Духа в Рогатині

«Церква Святого Духа у Рогатині — найстарша дерев'яна церква в Україні яку вдалося зберегти до наших днів, знаходиться у місті Рогатин що на Івано-Франківщині, церква є пам'яткою архітектури народного та національного мистецтва. З початком ХХІ століття храм використовувався як музей. «Музейна пам'ятка дерев'яної архітектури та живопису, ХVІ – ХІХ століть» є складовою музейному комплексі міста Рогатин, який є філією художнього музею Івано- Франківщини [2].

21 червоне 2013 року під час своєї 37-мої сесії в Камбоджі , Комфтет Світової спадщини ЮНЕСКО, додав Церкву Святого Духа, разом із інакшими дерев'яними об'єктами були занесені до переліку світової спадщини ЮНЕСКО [4].

В минулому часі, де зараз стоїть церква, було розташоване оборонне укріплення, оскільки місце стоїть на невеличкому підвищенні на заході села.

За даними істориків рогатинська Церква була збудована у першій половині сімнадцятого століття. Але в інтер'єрі Церкви був знайдений запис – 1598 року. Цю дату прийнятою вважати офіційним роком заснуванням церкви. Дата була написана на північній стороні центрального зрубу [6]. Іконостас Церкви створили на зібрані кошти одним із перших церковних братств в Україні. Він вважається унікальним та виконаний у ренесансно-бароковому стилі. Один із трьох найстаріших іконостасів зберігся саме в Рогатина. Виріб був створений 1865 року. В 19 столітті до приміщення Церкви було добудовано дзвіницю.

З початком 20 століття пам'ятці довелося заснути багато архітектурних змін. Під час ремонту, було замінено дах вівтаря та верхівку назви. Після воєнні часи був проведений ремонт гонтового даху церкви [10].

У 2006 році Управління туризму і культури Івано-Франківської ОДА разом із директором Львівського філіалу Національного наукового дослідницького центру України – Мирославом Отковичем, розробили проект на три етапи для підтримки церкви. Під час першого етапу, були проведені обстеження, дослідження, часткова реставрація, заміри вологості підлоги та стін, а також ікон. У ході дослідження було виявлено два вида жука-дервогриза (червононогий точильник та фіоловий вусач). Тоді були проведені роботи з метою вибору засобу проти шкідників та огляд показників температури і вологості.

В кінці наступного року Рогатинській відділ містобудування та архітектури разом із працівниками музею склали акт перевірки технічного стану пам'ятки. На основі цієї постанови в 2008 році Міністерством архітектури та містобудування було виділено значну суму коштів, необхідних для виправлення аварійного стану та втілення роботи із реставрації та ремонту Святодухівської церкви. Під час хімічної обробки проти шкідників, працівниками було використано хімічний розчин який має якості антипіренії і консервантів та підвищення захисту біологічного та проти полум'я. Під час цих 2 років було проведено роботу по відновленню ікон: «Іоанна Хрестителя з житієм», «Чотири Апостоли», «Богоматір та Марія Клептона» та два стародруки.

16 серпня 2008 року була проведена урочистий ювілей з нагоди річниці в 25 років з початку роботи музею при церкві Святого Духа.

Того ж року у храмі запрацювала комісія, завданням якої було поставити основні задачі та час проведення найбільш термінових робіт з ремонту та реставрації. Під час робіт, працівники замінили покриття з гонту над вівтарем, провели комплексну дезінфекцію деревини з метою консервації будівлі, також було замінено три вікна з повним копіюванням їх вигляду до цього [19].

Вже влітку наступного року після проведення реставрації Церква Святого Духа в місті Рогатин ввійшла до переліку восьми пам'яток сакральної

дерев'яної архітектури України, після чого об'єкт запропонували внести до списку кандидатів до ЮНЕСКО.

29 вересня 2009 року Національним банком України було введено в обіг колекційну монету «Церква Святого Духа в Рогатина».

Церква Святого Духа в Рогатині - збудована із дерева, тризрубна, одноповерхова, в центрі розміщений зруб який перекривається верхом у вигляді квадрата із двома заломами.

Хоча в ХІХ столітті вид церкви трохи змінився, тим що добудували дзвіницю, але якщо оцінювати загальну картину то храм майже не зазнав змін.

Народні маляри розписали первісні дубльві зруби церкви. Також зберігся п'яти ярусний іконостас, який був створений за сприянням Рогатинського братства. Іконостас щедро декорований орнаментальними різьбленням із поліхромну та є втіленням гуманістичного сприйняття реальності та ренесансною мистецтва, та є пам'яткою не лише для України так і для цілого світу [19].

Найкращими іконами церкви визначають «Архаргела Михаїла та «Мельхисндею» та сцени на цокольному ярусі.

Згідно із однією із теорій саме в Рогатині правив батько Насті Лісовської, яка пізніше стане султаною Османської імперії та буде коханою жінкою падишаха. По різних свідченням батька Роксонали звали отець Гаврило Лісовський [7].

Церква Різдва Пресвятої Богородиці у Нижньому Вербіжі

Церква Різдва Пресвятої Богородиці побудована в 1756 – 1808 роках, в селі Нижній Вербіж, в Коломийському районі Івано-Франківської області. Церква являє собою визначну пам'ятку архітектури та монументального

мистецтва. Під час 37 сесії в Камбоджі, Комітет Світової спадщини ЮНЕСКО, вніс церкву до списку світової спадщини.

Церква Різдва Пресвятої Богородиці значиться на заході селі на схилі гори. За легендами, цей храм було збудовано за гроші Опришків, Григором Мельником, який прожив 114 років і був похований біля церкви.

Дослідниця Надія Бабій, вважає що церква Різдва Богородиці в селі Нижній Вербіж не можна віднести до типової групи гуцульських дерев'яних сакральних споруд, цей стиль більше притаманний регіону Поділля та Слобожанщини[4].

У 2018 році Державний реєстр нерухомих пам'яток України вніс до реєстру Церкву Різдва Пресвятої Богородиці, яка була визнана об'єктом культурної спадщини національного значення.

Варто зазначити, що довгий час храм залишався поза увагою науковців, дослідників та мистецтвознавців, незважаючи на значну кількість літератури написану, як в Україні так і закордоном. Церква має вигідне географічне положення близьке із туристичними центрами, з Коломию та Косовом.

Перший хто вважається серйозним дослідником галицької сакральної архітектури це історик та етнограф Яків Головацький, який створив перші наукові праці, які ознайомили світ із існуванням таких об'єктів. Але навіть перший погляд на споруду церкви у вербіжі змушує задуматися що це винятковий об'єкт в сакральній архітектурі, який не притаманний цьому регіону. Ніде в окрузі не знайдеш нічого схожого, ні в сусідніх селах, ні взагалі на території області, немає церкви із п'ятьма банями. Дослідниками це пояснюється походженням із Поділля Малярчука та його малярська освіта, яку він здобув на Поділлі. Споруда повторює вигляд храмів Поділля та Слобожанщини. Церква має складну конструкцію та має значні розміри, які в свій час потребували значних коштів для її побудування. Інтер'єр церкви та сама її конструкція мають помітні риси низового бароко.

Всередині церкви світло перетікає з одного простору в інший через проміжки на другому поверсі, що додає ефект світла та тіні[17].

Під час вивчення теології в духовних навчальних закладах, на жаль, не приділяють особливої уваги культурі та історії мистецтв, ось чому священнослужителі навіть не мають уявлення про важливість і цінність церков в яких вони служать. Наше суспільство зіткнулося із проблемою, що переважна кількість священників мріють про новий храм, тоді як готові знищити малу і стару церкву. Приходиться пояснювати і священникам, і людям чому дуже необізнаність зберігати те що залишили нам наші предки[9].

Праліси Прикарпаття

Ще одною частиною Списку Всесвітньої спадщини є Карпатський національний природничий парк, де можна зустріти дерева яким по двісті та по триста років. Парк був створений для того щоб зберегти унікальну лісову екосистему, він є перший та один із найбільших в Україні, цього року він святкує свій ювілей в 40 років. Площа парку більше ніж 50 тисяч гектарів і розташована на найвищому східному секторі Українських Карпат із п'ятьма вершинами висота, яких перевищує 2000м. Найбільш відома серед них це Говерла. На території цього парку будь-який бажаючий може побачити унікальні посадки бука, ялиці, смереки та жерпи (сосна гірська).

Для того щоб дістатися найстаршого букового пралісу неважко, лише година пішої ходьби по території парку з міста Яремча. У Карпатському національному природньому парку можна зустріти осереддя первинного лісу, який ні Австро-Угорська імперія, ні Польща, ні Союз не вдалося знищити. Визначали територію лісу за новітньою технологією, яка становить 2626 га Парку. Буковий ліс можна побачити в Яремчі, ялиця – в Микуличині, смерека – у хвойних лісах біля Говерли. Більша частина площі лісів

знаходиться в субальпійському поясі. Вважається, що пралісам вдалося зберегти в недоторканому вигляді через малий вплив людини. Дерева самі ростуть, живуть, помирають та дають життя новим деревам.

В Карпатському парку простягається один із туристичних маршрутів «До найстаршого дерева». У буковому пралісі можна зустріти дерева вік яких перевищує триста років. Цей буковий староліс вважається одним із декількох у Європі та вважається найстаршим.

Згідно із теорією чому ліс зберігся, чому ліс зберігся, причина цьому складний рельєф, через потічки якого дуже проблематично транспортувати дерева. Та й самі дерева дуже великі для перевезення.

В сусідньому від Яремчі, Микуличині майже біля самого селища збереглися залишки ялицевого пралісу. Природоохоронець Олександр Киселюк зазначає, що в цьому лісі можна побачити, як відбувається зміна поколінь. Такий самий процес відбувається і в пралісах смереки та соснових сланиках.

Керівник відділення НЕП та інспектор з охорони перевіряють територію, проводять дослідження з науки та стежать за процесами природи. А одночасно з тим дивляться за тим, щоб не відбувалася вирубка лісу, забруднення довкілля, вогнищ та недотримання періоду часу тиші. В разі виявлення правопорушників, повідомляють правоохоронцям. Туристичні пішохідні тури в парку дозволені, але з дотриманням певних правил.

Необхідно зберігати екосистему загалом, не забуваючи про праліси які є її невід'ємною складовою. Варто відзначити, що інспекція провела інвентаризацію та сформували 33 ділянки пралісу, яких визнали як пам'ятки місцевого значення. Оскільки їм зрожувала доля статусу стиглих і перестійних лісів, що могло би закінчитися вирубкою старовікових лісів. Затверджена політична виважена постанова, що пралісі мають залишитися недоторканими. Питаннями збереження головного багатства Карпат мають вирішуватися не лише на державному рівні, а й під час суспільних дискусій.

У Карпатському національному природничому парку можна знайти туристично привабливі маршрути на любий смак. Реабілітаційний центр для диких тварин, карпатські вершини та полонини, чисельні річки та водоспади. Найбільший водоспад це Пробій, який знаходиться у Яремчі, його висота сягає 8 метрів. Хоча до початку Другої світової війни він сягав і 20 метрів, але його підірвали чим завдали непоправної шкоди цій пам'ятці природи.

Варто відвідати найвисокогірніше озеро в парку Несамовите, яке закохує своєю красою., такою озера Марічейка, але на жаль, купатися в ньому заборонено через підземної льодяні джерела. В парку можна насолодитися рослиною світу, рідкісною червоною рутою та едельвейслом, червонокнижним дрібноплодом журавлини та росички круглолистої, що живиться комахами.

Окрім популярних маршрутів, є немала кількість варіантів для досвідчених туристів. В кого ж немає терпіння та сили піднятися на гору, має можливість прогулятися вершинами Чорногірського хребта. Дякуючи своїм історичним та природнім особливостям територія Карпатського НПП є найбільш популярним туристичним центром Івано-Франківської області, який приваблює туристів з всіх куточків України та Європи.

Традиція косівської мальованої кераміки

Традиція розписувати кераміку зберігалася в косівському районі з ще XVIII століття. Це є невід'ємна частина нематеріальної спадщини гуцульського населення – це групи українців, які живуть на території Карпатських гір, мають найбільші поселення в місті Косів, та в ближніх селах таких як Пістинь, Вербовець, Старий Косів та смт Кути.

Про те що населення займалося гончарством в цьому регіоні, дослідникам відомо ще з XV-XVI століття. Протягом століть, від батька до сина передавалася ця традиція.

Зазвичай майстри з Пістиня обирали народні мотиви для розпису, а їх найбільш вживані орнаменти – трикутники та їх комбінації.

З дев'ятнадцятого століття центр гончарства перенесено із Пістиня в місто Косів. Там сформувалися знайомі нам ознаки кераміки Косова:

- Гама із трьох кольорів (жовтого, зеленого та коричневого), зв'язок із природою (сонцем, горами, землею).
- Зображення побуту гуцулів, їх віри та традицій.
- Біблійні мотиви, образи святих, церков і дзвіниць.

У середині ХХ ст. будуються цехове виробництво. На сьогодні можна розділити традицію розпису кераміки на виробництво в цехах та приватні творчі майстерні.

Основною рисою гончарства є рукотворність. Тому кожен виріб зроблений руками є унікальним і неповторним. Переважна кількість гончарів точать на гончарному круті та витоловляють побутовий посуд з місцевої сировини – глина кольору темно-сірого кольору, яка після випалювання набувала червоного відтінку. Сформований на станку або зліплений виріб трохи підсушують і поливають білою глиною («побілкою»), яку доставляли із центру та сходу України. Цю назву біла глина отримала через те що її використовували як фарбу для біління хати та печі. Потім посуд підсушують і виріб готовий до розпису.

Можна зазначити що вибір посуду був великим: горщики та ринки в яких готували їжу, глечики для молока, барильця для рідини, посуд для випікання пасок, макітри для розтирання маку, горнятка та миски. [20]

Гама трьох кольорів – жовтого, зеленого, коричневого є рисою косівської кераміки, яка пов'язана із взаємодією та сприйманням навколишнього довкілля: сонце зображується жовтим кольором, зеленим – карпатські ліси, коричневим – землею. Деколи майстри використовують ще

синій колір. Ще однією яскравою рисою традиції розпису кераміки є зображення гуцулів, їх віри та побутового життя.

Висновки до 2 розділу

Об'єкти культурної спадщини незалежно від форми власності відповідно до їх археологічної, естетичної, етнологічної, історичної, художньої, наукової чи художньої цінності підлягають реєстрації шляхом внесення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України (далі – Реєстр), що визначає їх правовий статус пам'яток культури, що охороняються державою.

Для включення до Списку Світової спадщини об'єкт повинен бути видатним світовим надбанням і відповідати принаймні одному з десяти критеріїв.

До об'єктів матеріальної культурної спадщини, що охороняються ЮНЕСКО на Прикарпатті, відносяться Церква Святого Духа в Рогатині та церква Різдва Пресвятої Богородиці у Нижньому Вербіжі, Праліси, Традиція косівської мальованої кераміки.

РОЗДІЛ 3. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ НА ПРИКАРПАТТІ

3.1 Перспективи використання об'єктів культурної спадщини для розвитку регіону

Законодавством України не передбачено жодних обмежень щодо доступу до пам'ятників представникам різних культур та груп.

Законом «Про охорону культурної спадщини» передбачено, що органи охорони культурної спадщини забезпечують по можливості вільний доступ до пам'ятників з метою їхнього екскурсійного відвідування, якщо ці пам'ятники вважаються придатними для цього. При цьому власник пам'ятника або уповноважений ним орган, особа, яка набула права володіння, користування або управління пам'яткою, зобов'язана за погодженням з органами охорони культурної спадщини організувати такий доступ. Порядок доступу до екскурсійного відвідування пам'яток встановлюється охоронними договорами на них, які укладаються між власниками пам'яток або уповноваженими ними органами (особами) та органами охорони культурної спадщини.

Лише органи які отримали дозвіл мають право доступу до пам'яток культурної спадщини для їх дослідження, вивчення та збереження та реставрації.

Органи охорони культурної спадщини можуть залучати до роботи за їх згодою досвідчених фахівців у сфері охорони культурної спадщини, а також громадян на правах громадських інспекторів для спостереження за станом зберігання та використання пам'яток, їх територій та зон охорони, археологічних територій, що охороняються, населених ареалів.

Виконавча влада та органи місцевого самоврядування надають допомогу:

Сприяють діяльності товариствам задля охорони об'єктів історії та культури.

Виробництва які займаються виготовленням матеріалів та виробів для реставраційних робіт та ремонтів.

Готують спеціалістів з охорони культурної спадщини.

В житті громадяни приймають участь в охороні культурної спадщини через участь в приватних організаціях та об'єднаннях, а ще після ситуаційних потрясінь, які провокують протести. Найбільшого резонансу в країні зазнали протести проти хаотичної забудови історичних районів великих міст

Найактивнішими громадськими організаціями, діяльність яких стосується питань охорони культурної спадщини, є Громадська мережа „Опора”, ініціатива „Захистимо Старий Київ”, Благодійний фонд захисту історико-культурної спадщини Львова, Громадський форум Львова.

Однією з головних проблем сфери охорони культурної спадщини України є відсутність упорядкованої системи державного управління заповідниками:

по-перше, немає єдиного центру прийняття рішень (центрального органу) у сфері охорони культурної спадщини: ці повноваження покладено на Міністерство культури і туризму України, у складі якого відповідні функції виконує Державна служба з питань національної культурної спадщини – урядовий орган державного управління та Міністерство культури регіонального розвитку та будівництва.

по-друге, за 10 років дії Закону України «Про охорону культурної спадщини», передбачені цим Законом, державні органи на регіональному рівні створені лише у м. Києві, АР Крим, Львівській, Черкаській та Одеській областях;

по-третє, державні заповідники та об'єкти культурної спадщини підпорядковані різним органам влади, які здійснюють управління лише тими заповідниками, що належать до сфери їх управління.

Така ситуація послаблює державний контроль за охороною пам'яток.

У результаті підпорядкування об'єктів культурної спадщини та заповідників різним органам влади та організаціям, жоден з них не володіє повною інформацією про діяльність усіх заповідників та стан збереження об'єктів культурної спадщини.

Складання Державного реєстру нерухомих пам'яток України ще не завершено, а в переліках пам'яток, що діють, відображаються навіть уже зруйновані об'єкти.

Процедура внесення об'єктів культурної спадщини до Реєстру потребує спрощення. Проблемою є також запровадження програмного забезпечення ведення Реєстру (бази даних пам'яток культурної спадщини в Україні), у тому числі через відсутність у регіонах органів охорони культурної спадщини та кваліфікованих фахівців.

Отже, на сьогодні державний облік не може забезпечити користувачів повною та достовірною інформацією про об'єкти культурної спадщини.

Серйозною проблемою збереження культурної спадщини було і залишається невизначені межі заповідників, територій та зон охорони пам'яток, а також відсутність відповідним чином оформлених документів на право володіння земельними ділянками, на яких вони розташовуються.

Так, з 59 досліджених заповідників на даний час територіально визначено межі в 74,5% і лише 19% заповідників юридично оформили володіння земельними ділянками. Охорону пам'яток ускладнює і те, що об'єктам культурної спадщини не завдано топооснову, межі пам'яток не винесені в натуру, тобто такі об'єкти не позначені на місцевості та їх наявність не враховується при землевідведення та приватизації землі, що може призвести до непоправної втрати пам'ятників.

Розвиток діяльності з охорони культурної спадщини гальмується відсутністю форми підвищення кваліфікації працівників цієї галузі.

Лише у 2009 році для створення системи підвищення кваліфікації кадрів сфери охорони культурної спадщини Міністерством культури та туризму України, Міністерством регіонального розвитку та будівництва України, Міністерством культури та національної спадщини Республіки Польща у місті Жовкві Львівської області було створено Міжнародний центр охорони культурної спадщини. Проте на сьогодні державна підтримка цієї інституції відсутня.

З метою вдосконалення системи охорони культурної спадщини та музейної справи необхідні дії у таких основних напрямках:

- 1) удосконалення законодавчої бази;
- 2) оптимізація організаційно-управлінської структури, системи обліку та контролю пам'яток – створення єдиного центрального органу охорони культурної спадщини з вертикально інтегрованою структурою зі структурними підрозділами на рівні обласних та районних адміністрацій;
- 3) оптимізація системи обліку та контролю за станом використання, збереження та реставрації пам'яток;
- 4) впровадження програмної розробки «База даних пам'яток культурної спадщини в Україні»;
- 5) удосконалення системи фінансування сфери охорони культурної спадщини.

Робота в усіх зазначених напрямках потребує узгоджених, активних та невідкладних дій державного та недержавного секторів культури, а також – розвитку міжнародного партнерства.

3.2 Рекомендація щодо використання об'єктів культурної спадщини Прикарпаття, які внесені до ЮНЕСКО для розвитку територіальних громад

Оскільки до об'єктів культурної спадщини Прикарпаття є доступ, можна організувати туристичні напрямки - пішохідні маршрути до Пралісів, культурні екскурсії до дерев'яних церков, майстер-класи з косівського розпису.

Сучасні туристичні пішохідні зони прокладають там, де немає транспорту. Села Прикарпаття ідеально відходять для такого роду відпочинку. Кожен маршрут має мати свою візитну картку у вигляді об'єкту культурної світової спадщини ЮНЕСКО. Деякі пам'ятки можна об'єднати у один маршрут.

Пішохідні туристичні маршрути по видатним місцям є структуроутворюючими для деяких населених пунктів. Очевидно, що, як і збереження пам'яток, розвиток систем пішохідних туристичних маршрутів є необхідною умовою повноцінного використання потенціалу сільського історичного центру.

Вітчизняна практика влаштування туристичних маршрутів представлена в основному окремими пішохідними вулицями в історичних центрах великих міст. Але розвиток екотуризму та багата культурна спадщина вимагають нового підходу до використання туристичних ресурсів. В якості рекомендації щодо використання об'єктів культурної спадщини Прикарпаття, які внесені до ЮНЕСКО для розвитку територіальних громад можна створити етнотури, в яких поєднати місцевий колорит, культуру, традиції та єднання з природою. Майстер-класи з виготовлення та розпису керамічних виробів набудуть популярності як серед дорослих, так і серед дітей.

Висновки до 3 розділу

Законодавством України не передбачено жодних обмежень щодо доступу до пам'ятників представникам різних культур та груп.

Законом «Про охорону культурної спадщини» передбачено, що органи охорони культурної спадщини забезпечують по можливості вільний доступ до пам'ятників з метою їхнього екскурсійного відвідування, якщо ці пам'ятники вважаються придатними для цього. При цьому власник пам'ятника або уповноважений ним орган, особа, яка набула права володіння, користування або управління пам'яткою, зобов'язана за погодженням з органами охорони культурної спадщини організувати такий доступ. Порядок доступу до екскурсійного відвідування пам'яток встановлюється охоронними договорами на них, які укладаються між власниками пам'яток або уповноваженими ними органами (особами) та органами охорони культурної спадщини.

Оскільки до об'єктів культурної спадщини Прикарпаття є доступ, можна організувати туристичні напрямки - пішохідні маршрути до Пралісів, культурні екскурсії до дерев'яних церков, майстер-класи з косівського розпису.

Сучасні туристичні пішохідні зони прокладають там, де немає транспорту. Села Прикарпаття ідеально відходять для такого роду відпочинку. Кожен маршрут має мати свою візитну картку у вигляді об'єкту культурної світової спадщини ЮНЕСКО. Деякі пам'ятки можна об'єднати у один маршрут.

Пішохідні туристичні маршрути по видатним місцям є структуроутворюючими для деяких населених пунктів. Очевидно, що, як і збереження пам'яток, розвиток систем пішохідних туристичних маршрутів є необхідною умовою повноцінного використання потенціалу сільського історичного центру.

ВИСНОВКИ

Протягом усієї своєї історії людство створювало та охороняло цінні матеріальні та нематеріальні об'єкти культури як сліди нашої загальної пам'яті. Історія нагадує нам про події, які знищили все те, чим жили батьки. Війни, катастрофи, революції, зміна режимів, природні катаклізми – це завдавало шкоди як пам'ятникам.

Багато пам'ятників безповоротно загублено або серйозно пошкоджено. На сьогоднішній день ми бачимо, як мало нам вдалося зберегти і як багато було розграбовано, знищено та забуто.

Існує три основні функції безпеки та процвітання даної області:

1. Це просвітництво та любов до вітчизняної історії, мистецтва, культури, а також вселення в уми людей ідеї важливості та необхідності збереження історичної та культурної спадщини.

2. Пам'ятники архітектури містять світову історію, досвід попередніх поколінь, який необхідний сучасному суспільству. Ця функція може бути реалізована з використанням освітніх програм для різних вікових категорій. Наприклад, для дітей молодшого віку організація ігрових реконструкцій із зануренням у минулі події та історію. Для людей середнього та старшого віку можна проводити тематичні семінари, тренінги, музичні вечори, інсценування, історичні події. І все це відбувається у просочених історією стінах, які занурюють відвідувачів у таємниці минулого.

3. Об'єкти культурної спадщини мають естетичну привабливість і є свідками давно минулих епох, що робить їх привабливими для суспільства. Таким чином, це служить поштовхом у розвиток туризму та отримання матеріальних вигод. Саме завдяки культурі та спадщині багатьом народам вдалося зберегти власну самобутність. Руйнівна сила воєн зм'ятала села та міста, але при цьому традиції продовжували жити та допомагали людям адаптуватись до нової реальності.

Неймовірно багато подій минулого визначають і нашу свідомість. Людський рід має знати свою історію, своє місце у цій історії. Духовна спадщина на сьогоднішній день вже визначила позиції Європейських держав на світовій арені багато в чому завдяки архітектурної та культурної спадщини. Ставлення до країн із розвиненою економікою базується на якості роботи законів та інших гарантів людських права і свободи, одним з яких і є можливість пізнання та занурення в історію своєї країни, відвідування визначних пам'яток, відпрацювавши при цьому на практиці правильне ставлення до даних місць та об'єктів. Все вищесказане регулюється законами, органами контролю, на що виділяється колосальний бюджет державного резерву, що є найкращим показником ставлення до історії та до суспільства в цілому.

З історичними пам'ятками пов'язані багатовікові події, вони зберігають у собі дух та настрої людей того часу. Усвідомлення культурного спадщини робить людину більш розвиненою і багатою духовно. Воно спонукає серця людей до пошуку істини та духовного збагачення. Доведено що, важливо відчувати зв'язок із попередніми поколіннями. Багато твори мистецтва, думки, танці та досягнення актуальні досі, що просто вражає та надихає.

Охорона об'єктів культурної спадщини ЮНЕСКО є невід'ємною частиною збереження історії і самобутності місцевості. В якості рекомендації щодо використання об'єктів культурної спадщини Прикарпаття, які внесені до ЮНЕСКО для розвитку територіальних громад можна створити етнотури, в яких поєднати місцевий колорит, культуру, традиції та єднання з природою. Майстер-класи з виготовлення та розпису керамічних виробів набудуть популярності як серед дорослих, так і серед дітей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Боголюбова Н.М., Ніколаєва Ю.В. Охорона культурної спадщини. К., 2019
2. Декларація принципів міжнародного культурного співробітництва від 4 листопада 1966 року. Прийнята Генеральною конференцією ООН з питань освіти, науки та культури на її 14 сесії. 2019
3. Добровольська Е.Д. Музеєфікація пам'яток архітектури: теорія та практика Київ, 1989, 45 с.
4. Загальна декларація прав людини (прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 10.12.1948)
5. Конвенція про охорону всесвітньої культурної та природної спадщини (Укладено у м. Парижі 16.11.1972)
6. Конституція України. Київ., 1996
7. Курашов Ю.Ю. Критерії оцінки об'єктів культурної спадщини. К., 2017
8. Микільська Т. М. Охорона пам'яток мистецтва. Історія та перспективи розвитку. К., 2010
9. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права, прийнятий 16.12.1966 Резолюцією 2200 (XXI) на 1496-му пленарному засіданні Генеральної Асамблеї ООН
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text
10. Поліменопуло Е. Культурна спадщина корінних народів та її художній вираз: «Локалізація» прав інтелектуальної власності та вимоги ЮНЕСКО.2018
11. Стратегія державної культурної політики на період до 2030 року, Київ.
12. Філатова Н.В., Бузіна Д.М., Айтуганова Н.Л. Вплив статусу об'єкта всесвітньої спадщини на сам об'єкт та його безпосереднє оточення. Журнал Інституту Спадщини. 2019. №2 (17).
13. ЮНЕСКО: офіційний сайт – URL: whc.unesco.org

14. Сайт постійного представництва в Україні при ЮНЕСКО,
<https://unesco.mfa.gov.ua/>
15. Закон України «Про охорону культурної спадщини»
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text>
16. Роман Маленков «Світова Спадщина ЮНЕСКО в Україні», 2021
17. «Звід пам'яток Івано-Франківської області. Вступна книга. Історико-архітектурний нарис». 2014.
18. «Музеї Івано-Франківщини. Довідник» авт-упоряд: Бєлих О., Лотоцька М., Максимців Г., Олійник М., 2016.
19. «Дерев'яні церкви України», Галина Шевцова, 2007.
20. «Мальована кераміка Косова і Пістиня ХІХ – початку ХХ століття»
Івашків Г., Лозинський Т., 2012.

ДОДАТКИ

Додаток А

Традиція косівської мальованої кераміки

Додаток Б

Церква Святого Духа в Рогатині

РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну роботу

«Культурна спадщина ЮНЕСКО як фактор розвитку туризму на території
Прикарпаття»

Для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр»

Студентки спеціальності – 242 «Туризм»

Тимофійчук Аліса Романівна

(ППІ студента)

Рецензент: Передерко В. П. начальник відділу туризму управління
євроінтеграції громад і туризму департаменту міжнародного співробітництва та
євроінтеграції громад Івано-Франківської облдержадміністрації

(науковий ступінь, вчене звання, посада, ППІ рецензента)

У роботі розглянуто пам'ятки культурної спадщини Прикарпаття, що занесені до світової спадщини ЮНЕСКО, а також використання культурної спадщини Прикарпаття для розвитку туризму в регіоні.

Важливе значення в роботі має надані рекомендації щодо вдосконалення системи охорони культурної спадщини та музейної справи, про те в дослідженні не визначено основних пропозицій щодо взаємозв'язку культурної спадщини та туризму з метою збільшення кількості відвідувачів та розвитку території Прикарпаття.

Матеріали роботи викладені у науковому стилі, однак технічне оформлення матеріалів роботи не повністю відповідає методичним рекомендаціям щодо оформлення. Рекомендую виставити Аліні Романівні оцінку «добре» та присвоїти кваліфікацію «бакалавр з туризму».

начальник відділу туризму управління
євроінтеграції громад і туризму
департаменту міжнародного
співробітництва та євроінтеграції громад
Івано-Франківської облдержадміністрації

Віталій ПЕРЕДЕРКО

«15» червня 2023 р.

Відгук
на кваліфікаційну роботу
«Культурна спадщина ЮНЕСКО як фактор розвитку туризму на території
Прикарпаття»

Для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр»

Студентки спеціальності – 242 «Туризм»

Тимофійчук Аліса Романівна
(ППП студента)

У роботі розглянуто пам'ятки культурної спадщини Прикарпаття, що занесені до світової спадщини ЮНЕСКО, а також використання культурної спадщини Прикарпаття для розвитку туризму в регіоні саме тому вважаю тему дослідження актуальною.

Важливе значення в роботі має надані рекомендації щодо вдосконалення системи охорони культурної спадщини та музейної справи, про те в дослідженні не визначено основних пропозицій щодо взаємозв'язку культурної спадщини та туризму з метою збільшення кількості відвідувачів та розвитку території Прикарпаття.

Матеріали роботи викладені у науковому стилі, однак технічне оформлення матеріалів роботи не повністю відповідає методичним рекомендаціям щодо оформлення. Якість та глибина дослідження розкрита частково. Додатки присутні. Кількість використаних літературних джерел у роботі є недостатня. Рекомендую виставити Аліні Романівні оцінку «добре» та присвоїти кваліфікацію «бакалавр з туризму».

Науковий керівник
К.г.н, доцент кафедри туризму
та готельно-ресторанної справи

Микола ДЕПУТАТ

«15 » червня 2023 р.

метадані

Заголовок

КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА ЮНЕСКО ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ НА ТЕРИТОРІЇ ПРИКАРПАТТЯ

Автор

Тимофійчук А. Науковий керівник / Експерт

Інституція

King Danylo University

Перелік можливих спроб маніпуляцій з текстом

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про **МОЖЛИВІ** маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв		1
Інтервали		0
Мікропробіли		12
Білі знаки		1
Парафрази (SmartMarks)		104

Обсяг знайдених подібностей

Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

КП 1

КП 2

25

Довжина фрази для коефіцієнта подібності 2

10671

Кількість слів

83730

Кількість символів

Подібності за списком джерел

Прогорніть список та аналізуйте, особливо, фрагменти, які перевищують КП 2 (позначено жирним шрифтом). Скористайтеся посиланням "Позначити фрагмент" та перегляньте, чи є вона короткими фразами, розкиданими в документі (відеосові схожості), численними короткими фразами поруч з іншими (мозаїчний плагіат) або великими фрагментами без зазначення джерела (прямий плагіат).

10 найдовших фраз

Копіювати текст

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)	
1	https://rm.coe.int/ukraine-comus-heritage-assessment-report-har-/1680712423	74	0.69 %
2	https://jak.koshachek.com/articles/prezentacija-na-temu-junesko-prezentaci-z-istorii.html	45	0.42 %
3	https://dikt.com.ua/documents/ukr2000/44/44nov20.html	44	0.41 %
4	https://rm.coe.int/ukraine-comus-heritage-assessment-report-har-/1680712423	40	0.37 %
5	https://rm.coe.int/ukraine-comus-heritage-assessment-report-har-/1680712423	39	0.37 %
6	https://dikt.com.ua/documents/ukr2000/44/44nov20.html	36	0.34 %

7	https://sanant.kiev.ua/shho-take-ekonomichni-ta-socialni-prava-socialno-ekonomichni-pravnicij-ta-svobodi-za-kursom-zagalne-pravo/	30	0.28 %
8	https://rm.coe.int/ukraine-comus-heritage-assessment-report-har-1680712423	30	0.28 %
9	https://dtki.com.ua/documents/ukr/2000/44/44nov20.html	29	0.27 %
10	https://rm.coe.int/ukraine-comus-heritage-assessment-report-har-1680712423	28	0.26 %

з бази даних RefBooks (0.13 %)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)	
джерело: Paperity			
1	Informalization: regulatory and legal regulation of the field of telecommunications as an environment of information relations БАЄВ О.О.;	14 (1)	0.13 %

з домашньої бази даних (0.00 %)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)	
------------------	-----------	--	--

з програми обміну базами даних (0.48 %)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)	
1	YFCNU/2014/geog/geog_2014_033.pdf 10/29/2019 Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University(CNU) (Deanery)	26 (3)	0.24 %
2	YFCNU/2012/laws/laws_2012_137.pdf 10/28/2019 Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University(CNU) (Deanery)	10 (1)	0.09 %
3	ТУРИСТИЧНО-РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТЕРИТОРІЙ.docx 9/20/2022 The Ivan Franko National University (Географічний факультет)	8 (1)	0.07 %
4	Кафедра міжнародного та європейського права_2019_Войцеховський_Цветкова-Шашко 10/28/2019 V. N. Karazin Kharkiv National University (ККНУ) (Юридичний факультет - кафедра державно-правових дисциплін)	7 (1)	0.07 %

з Інтернету (13.07 %)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ДЖЕРЕЛО URL	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)	
1	https://rm.coe.int/ukraine-comus-heritage-assessment-report-har-1680712423	556 (34)	5.21 %
2	http://old.centre7.org.ua/?q=book/export/html/11	219 (24)	2.05 %
3	https://dtki.com.ua/documents/ukr/2000/44/44nov20.html	120 (4)	1.12 %
4	https://jak.koshachek.com/articles/prezentacija-na-temu-junesko-prezentacii-z-istorii.html	104 (5)	0.97 %
5	http://www.ohafund.ru/world-heritage/benefits.html	81 (7)	0.76 %

6	https://sanant.kiev.ua/shho-take-ekonomichni-ta-socialni-prava-socialno-ekonomichni-pravnichij-ta-svobodji-za-kursom-zagalne-pravo/	52 (3)	0.49 %
7	http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/11791/%D0%9F%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%A1.%D0%86.%20%D0%B4%D0%B8%D1%81.pdf?sequence=5&isAllowed=y	27 (3)	0.25 %
8	https://revolution.allbest.ru/sport/01043079_0.html	25 (1)	0.23 %
9	http://uksh.com.ua/ua/documents/laws/18.html	25 (1)	0.23 %
10	https://docs.dkt.ua/doc/1805-14	25 (2)	0.23 %
11	https://studopedya.ru/1-22226.html	23 (1)	0.22 %
12	http://www.referatu.net.ua/referats/154/43883	21 (1)	0.20 %
13	https://helsinki.org.ua/2010/09/kolizija-mizh-pravom-dostupu-do-arhivnyh-dokumentiv-ta-pravom-na-privatnist/	20 (1)	0.19 %
14	http://history.org.ua/LiberUA/978-966-02-7932-2/978-966-02-7932-2.pdf	16 (2)	0.15 %
15	https://present5.com/zmistovij-modul-3-susilno-istorichni-turistichni-resursi-ukra%D1%97ni-tema/	13 (1)	0.12 %
16	https://td.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/155469	12 (1)	0.11 %
17	http://gska2.rada.gov.ua/site/const/rozdil/rozdil2.htm	11 (1)	0.10 %
18	https://www.dw.com/uk/unesco-v-ukraini-poskodzeno-ponad-200-obektiv-kulturnoi-spadsinia-63570995	11 (1)	0.10 %
19	https://zakon.rada.gov.ua/go/v0956655-09	10 (2)	0.09 %
20	http://p-for.com/book_279_glava_10_TEMA_6_junesko_%E2%80%94m%D1%96zharodn.html	8 (1)	0.07 %
21	http://sfs.gov.ua/data/material/000/000/53201/0.doc	6 (1)	0.06 %
22	http://eprints.kname.edu.ua/33356/1/2012%20%D0%BF%D0%B5%D1%87.%2040%D0%9D%20%D0%A2%D1%83%D1%80%20%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%94%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE.pdf	5 (1)	0.05 %
23	http://univd.edu.ua/science-issue/issue/767	5 (1)	0.05 %

Список принятых фрагментів (немає принятих фрагментів)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗМІСТ	КІЛЬКІСТЬ ОДИНАКОВИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
------------------	-------	--

57

ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ

«УНІВЕРСИТЕТ КОРОЛЯ ДАНИЛА»

Факультет суспільних і прикладних наук

Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

для здобуття першого (бакалаврського)

рівня вищої освіти

на тему:

КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА ЮНЕСКО ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ НА ТЕРИТОРІЇ ПРИКАРПАТТЯ